

БЕЗРОБІТТЯ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ: АНАЛІЗ, НАСЛІДКИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ

Актуальність теми зумовлена значним зростанням рівня безробіття на тлі економічної та політичної нестабільності, глобальних викликів та повномасштабного вторгнення в Україні. В умовах невизначеності гостро постає питання працевлаштування молоді, брак кваліфікованих кадрів та масова міграція населення у пошуках кращих пропозицій роботи та достойної заробітної плати. Особливо важливим є збереження молодого та амбітного населення в Україні, для повоєнного відновлення України, запобігання демографічної кризи та припливу нових та інноваційних ідей, що принесе за собою нові іноземні інвестиції і забезпечить соціальну стабільність та сталий економічний розвиток. Дослідження цієї проблеми дозволить виявити основні тенденції та причини, а також запропонувати шляхи для подолання безробіття.

На цей момент Україна перебуває у хиткій економічній та політичній ситуації. У будь-який момент може змінитися ситуація на лінії фронту або на дипломатичному рівні, а українці повинні бути готовими до цих змін. В умовах невизначеності, спричиненими військовими діями, значна частина населення стикається із проблемами працевлаштування або втратою роботи. Найбільше це відчувають вразливі групи населення, такі як молоді фахівці, випускники закладів вищої освіти, люди з інвалідністю, військовослужбовці та люди похилого віку. Ситуація значно ускладнюється непрактичністю освітніх програм та відсутністю ефективних механізмів адаптації до потреб ринку. Саме неефективне функціонування ринку праці та високий рівень безробіття є ключовою перешкодою для ефективного економічного розвитку.

Метою статті є поглиблене вивчення безробіття в умовах невизначеності, аналіз рівня безробіття в Україні, його проблеми і вплив на економічну ситуацію, а також його наслідки на подальший сталий розвиток. Крім того, будуть зазначені можливі шляхи для вирішення даної проблеми.

За методологією Міжнародної організації праці (МОП), безробітними можна вважати тих осіб, які підлягають під усі три критерії:

- 1) на цей час не мають офіційної роботи;
- 2) знаходяться в активному пошуку роботи або намагаються започаткувати власну справу;
- 3) мали можливість приступити до виконання роботи протягом останніх двох тижнів [1].

Аналізуючи показники рівня безробіття в Україні за даними Міністерства Фінансів, ми можемо прослідкувати позитивну тенденцію, а саме зниження рівня офіційного безробіття. У грудні 2024 року було зафіксовано 94,2 тисячі безробітних, з яких 75,8 тисячі – це жінки (аналіз проводився без урахування тимчасово окупованих територій – Криму, Севастополя і частини Донбасу). Це означає, що середній рівень безробіття за 2024 рік скоротився до 14,3%, порівняно із показником в 17,4% у 2023 році і 18,5% у 2022 році. У 2021 році, тобто до повномасштабного вторгнення, цей показник дорівнював 10,3%, а до пандемії Covid-19 у 2020 році, цей показник становив 8,6% (2019 рік) [2;3].

Однак, не дивлячись на здавалося б позитивну статистику, ринок праці все ще залишається нестабільним через структурні диспропорції, а саме дефіцит кваліфікованих робітників та значну міграцію молоді закордон. Багато кваліфікованих чоловіків та жінок вирішили допомагати державі на полі бою, матері, хвилюючись за безпеку своїх дітей, також були змушені покинути свою країну у пошуках кращого життя і можливостей для своїх дітей. Війна внесла свої корективи і спричинила значні демографічні зміни в структурі населення, що призвело до масової трудової міграції та внутрішнє переміщення працівників. Система допомоги з безробіття також є обмеженою як і за її розмірами, так і за термінами виплати.

Аналізуючи наслідки безробіття, можна виділити як позитивні, так і негативні. Із очевидного, до негативних ми можемо віднести неповне використання наявних людських ресурсів, зменшення податкових надходжень до державного бюджету і в той же час зростання соціальних виплат на допомогу безробітним, зменшення ВВП, збільшення криміналістики в регіонах, тіньової економіки і неофіційного працевлаштування. Як ми бачимо, усі ці наслідки ведуть до значного погіршення економічного стану і можуть призвести до ще більших економічних викликів для держави. Як не дивно, але в наслідках безробіття можна виділити і ряд позитивних моментів. До них ми можемо віднести: підвищення цінності кваліфікованих кадрів, більше можливостей і кращі умови для них; збільшення конкуренції за робоче місце, що мотивуватиме робітників покращувати свої знання в обраній сфері і заохочуватиме постійне підвищення кваліфікації, щоб утриматися на посаді [4,5].

Наразі держава активно проводить реформи для зменшення безробіття в Україні. Із них можна виділити підтримку внутрішньо переміщених осіб (ВПО), оскільки держава надає фінансову підтримку охочим відкрити власних бізнес, а також заохочує роботодавців працевлаштовувати їх, зменшуючи податки. Ще одна ініціатива – це розширення програм зайнятості та підтримки малих та середніх бізнесів. Міністерство економіки України передбачило 6,3 млрд грн на реалізацію програм зайнятості у 2025 році. Кошти спрямовані на підтримку безробітного населення та адаптацію послуг служби зайнятості. Для підтримки малого і середнього бізнесу у 2024 році за ініціативи Президента України та за участю Міністерства економіки України був започаткований проект «Зроблено в Україні», що досі стимулює споживачів купувати саме товари українських виробників, натомість виробники офіційно зареєстровані і сплачують усі податки в казну України [6;7].

Крім вже введених проектів та ініціатив, український ринок праці потребує реформування системи професійної освіти та перекваліфікації працівників. Освітні програми повинні бути адаптовані під потреби наших реалій, тобто збільшення бюджетних місць на спеціальності, які наразі є затребуваними працедавцями. Крім того, наша система освіти зосереджена на наданні теоретичних знань, у той час, як роботодавці зацікавлені саме у практичних навичках. Це призводить до того, що студенти після випуску із закладів вищої освіти не можуть знайти собі роботу, а роботодавці страждають від дефіциту кадрів. Також важливо впроваджувати системи перекваліфікації та/або підвищення кваліфікації, а також впровадження культу «навчання протягом життя».

При розробці сталого відновлення України у післявоєнний період, потрібно надати особливу увагу поверненню українців додому, тобто створити такі умови, щоб люди хотіли повертатися назад. Крім умовної безпеки, людям потрібна буде гарна медицина та освіта для їх дітей, розвинена інфраструктура та можливості працевлаштування із достойним рівнем заробітної плати. Важливо також звернути увагу на те, що після повернення додому, українці можуть стикнутися із дискримінацією від тих, хто увесь цей час залишався на території України. Для того, щоб запобігти цього, потрібно проводити державні та освітні ініціативи, котрі будуть спрямовані на формування культу взаємоповаги, солідарності та єднання всіх українців.

Отже, проблема безробіття в умовах невизначеності несе за собою багато наслідків, як позитивних, так і негативних, яких значно більше. Війна, демографічні зміни та політична нестабільність призводить до погіршення функціонування ринку праці і погіршує економічну стабільність. Для вирішення проблеми дефіциту робочих кадрів, вже зараз вводиться маса реформ і законопроектів, які заохочують розвивати малий і середній бізнес, а також допомагають із адаптацією ВПО. Крім того, ще залишається багато простору для нових ініціатив, щоб знизити безробіття до природного рівня, а також заохотити кваліфікованих працівників повертатися додому.

Список використаних джерел

1. Про зайнятість населення: Закон України від 05.07.2012 № 5067-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text>. (дата звернення: 10.04.2025).

2. Рівень безробіття в Україні (2000-2021). МінФін. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/unemploy/> (дата звернення: 10.04.2025).
3. Кількість зареєстрованих безробітних (2024). МінФін. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/unemploy/register/2024/> (дата звернення: 10.04.2025).
4. Кочума І. Ю. Стан зайнятості та безробіття в Україні на сучасному етапі. *Фінансовий простір*. 2013. № 3. С. 119–126
5. Гаман О., Темченко О. АНАЛІТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ БЕЗРОБІТТЯ ЯК СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ЯВИЩА РИНКОВОГО СЕРЕДОВИЩА В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ. *Економіка та суспільство*. 2023. № 50.
6. Президент України підписав закон про спрощення процедур надання допомоги з безробіття | Міністерство економіки України. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail/96219511-20de-4b92-8df1-6d4c385e79f5?lang=uk-> (дата звернення: 11.04.2025).
7. У 2025 році ми розширюємо програми зайнятості та підтримки бізнесу, – Юлія Свириденко на зустрічі з працівниками Державної служби зайнятості | Міністерство економіки України. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail/59ebc44a-13ef-4427-aa09-e60a9192e55a?lang=uk> (дата звернення: 11.04.2025).

Волеваха А.С.,
студентка ОПП «Маркетинг», 3 курс,
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
Науковий керівник: Палієнко Т.П.,
PhD з економіки, старший викладач

ТРАНСФОРМАЦІЯ СПОЖИВЧИХ УПОДОБАНЬ МОЛОДІ ЩОДО ХАРЧОВОЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ

Повномасштабне військове вторгнення російської федерації в Україну в 2022 році спричинило істотні трансформації у споживчій поведінці населення, зокрема молоді. У нових соціально-економічних умовах значно зросла увага до якості, безпечності, надійності та країни походження харчової продукції. Європейські товари, які асоціюються з високими стандартами виробництва, екологічністю та стабільністю, стали більш доступними та почали сприйматися молодим поколінням як більш привабливі та відповідні сучасним ціннісним орієнтирам. На цьому тлі спостерігається зростання частки імпортової продукції з країн Європейського Союзу на українському ринку, що супроводжується переосмисленням споживчих пріоритетів молоді. Зміни охоплюють не лише продуктові категорії, а й критерії вибору, включаючи естетичні, етичні та функціональні характеристики продукції, що актуалізує тему дослідження.

Основи вивчення мотивації споживачів та їх уподобань у маркетингу були закладені Ф. Котлером та М. Окландером. На їхню думку, мотивація споживача — це потреба, яка досягла такого рівня інтенсивності, що стимулює людину до дій, спрямованих на її задоволення. [1]. В українському академічному дискурсі споживчі уподобання визначаються як система сталих або змінних орієнтирів вибору товарів, які базуються на особистих смаках, доходах, рівні довіри до брендів і впливі інформаційного середовища [2]. У міжнародній економічній науці (зокрема в межах теорії корисності) під споживчими уподобаннями розуміють суб'єктивні смаки індивідів, що визначають їхній вибір між альтернативними товарами і вимірюються поняттям граничної корисності [3]. Таким чином, міжнародний підхід є більш формалізованим і спрямованим на моделювання поведінки споживача з точки зору раціонального вибору, тоді як національний акцентує увагу на соціально-психологічних та культурних аспектах формування попиту. У цьому дослідженні ці підходи розглядаються як комплементарні, що дозволяє комплексно аналізувати трансформації споживчих уподобань молоді в Україні на тлі змін у харчовій пропозиції, зумовлених зростанням частки імпортованих продуктів харчування з країн ЄС у 2021–2024 роках.